

JUDIKATURA

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek č. 3-4/2010

Rozhodnutí č. 23 - vydírání

Jinou těžkou újmou ve smyslu znaku trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. může být i zahájení trestního stíhání v důsledku oznámení trestného činu krádeže, jímž pachatel jinému hrozí a nutí ho tak, aby se zavázal k náhradě škody, která pachateli ve skutečnosti vůbec nevznikla, anebo vznikla v podstatně menší než požadované výši.

Jestliže však pachatel jedná za situace, kdy byl v důsledku počínání jiného poškozen (zvláště mělo-li se tak stát trestnou činností) a jeho cílem je dosáhnout písemného uznání existujícího dluhu, pak alternativní upozornění jiného na to, že pokud mu nezaplatí dluh (resp. nenahradí škodu), podá na něj trestní oznámení, je takové jednání jeho právem jako každého občana (§ 1 odst. 2, § 158 odst. 1, 2 tr. ř.).

Trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. by se v takovém případě mohl pachatel dopustit jen tehdy, pokud by spolu s upozorněním na podání trestního oznámení vyhrožoval poškozenému způsobem a prostředky, k jejichž použití nebyl vůbec oprávněn.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2009, sp. zn. 3 Tdo
476/2009)

Obviněný R. K. byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 uznán vinným trestným činem vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že dne 14. 2. 2007 v P. v sídle společnosti E. v souvislosti se zjištěním manka ve skladu požadoval po J. K. podepsat směnku na částku 150 000 Kč a po M. D. podepsat směnku na částku 200 000 Kč pod pohrůžkou, že pokud směnky nepodepíší, podá na ně trestní oznámení, nechá je zadržet a odsedí si to. Poškození mu z obavy, že tak učiní, směnky podepsali.

Obviněný proti tomuto rozsudku podal odvolání k Městskému soudu v Praze, který jej usnesením jako nedůvodné podle § 256 tr. ř. zamítl. Následně podal obviněný proti rozhodnutí odvolacího soudu a současně i proti rozsudku soudu prvního stupně dovolání, kterým tato rozhodnutí napadl v celém rozsahu jako nezákonná a věcně nesprávná. Dovolání opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Dovolatel namítal, že skutek popsany ve výroku o vině, i kdyby se skutečně stal, nelze kvalifikovat jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák., a rozhodnutí obou soudů spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Současně poukázal na to, že důkazy provedené v dosavadním řízení, rozhodně nemohly vést ke skutkovým závěrům soudu prvního stupně. Poukázal na to, že podle odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, poškozený M. D. nevypovídal nic o tom, že by směnku podepisoval po nějakých výhrůžkách podáním trestního oznámení apod. Podle svědkovy verze byl dovolatelem pozván do jeho kanceláře a ten mu sdělil, že ví, že svědek krade a že se věc bude řešit směnkou, kterou dovolateli ve zmatku podepsal, a následně došlo k rozvázání pracovního poměru. Podobná je podle mínění dovolatele i situace v případě poškozeného J. K. Podstatné z hlediska právního posouzení skutku je podle dovolatele to, že je z rozhodnutí obou soudů zřejmé, že nebylo pochyb o tom, že J. K. a M. D. ve skladu kradli a dopouštěli se tak k jeho škodě protiprávního jednání. Náзор soudů

v trestních věcech týkajících se situace, kdy poškozený vyzve škůdce k náhradě způsobené škody s tím, že jinak na něj podá trestní oznámení, považuje dovolatel za neudržitelný. Samotné podání trestního oznámení dle názoru dovolatele samo o sobě ještě nikomu újmu nezpůsobuje. Důležité je, z jakého důvodu je oznámení podáváno. V dané situaci byl dovolatel plně legitimován k tomu, aby s uvedenými osobami celou věc projednal a případně je i upozornil na možnost alternativního řešení, a sice podání trestního oznámení. Nejednalo se o situaci, kdy by poškozeným vyhrožoval vysokým trestem odnětí svobody, k němuž by nebyl oprávněn, a především se pohrůzkou trestního stíhání nedomáhal něčeho, na co by neměl nárok. Dovolatel rovněž poukázal na to, že ani trestní stíhání a odsouzení pachatele v řadě případů nevede k reparaci vzniklé škody a trestní řízení ani není primárně pro tento účel konstruováno. Upozornění škůdce na možné trestněprávní důsledky jeho jednání může být významnou možností oprávněné osoby, jak náhrady škody dosáhnout, a to především cestou narovnání.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci dospěl mimo jiné k těmto závěrům:

Pod pojmem pohrůžky jiné těžké újmy se rozumí neoprávněné jednání pachatele, které může objektivně vést k závažné újmě na cti a dobré pověsti v rodinném či pracovním životě poškozeného a je při tom způsobilé vzbudit v poškozeném obavy z uskutečnění takové újmy, a to i s přihlédnutím k její závažnosti a osobním poměrům poškozeného. Pro naplnění uvedeného zákonného znaku se však nevyžaduje, aby pohrůžka jiné těžké újmy u poškozeného skutečně vyvolala obavy ze způsobení takové újmy. Podle platné (starší) judikatury jinou těžkou újmou přitom může být i zahájení trestního stíhání či jeho rozšíření v důsledku oznámení pachatele, jestliže tak pachatel činí v úmyslu poškozeného donutit, aby něco konal, opominul nebo trpěl. Podle právní věty uvedené v rozhodnutí č.

27/1982 Sb. rozh. tr. je nerozhodné, zda se poškozený trestné činnosti, jejímž oznámením se hrozí, dopustil či nikoliv. Musí jít o jednání neoprávněné.

Neoprávněnost jednání pachatele trestného činu vydírání je řešena judikátem publikovaným v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, Svazek 24/2003, pod T 571, podle něhož neoprávněnost jednání pachatele trestného činu vydírání může spočívat buď v tom, že poškozeného nutí k něčemu, co vůbec není oprávněn po něm požadovat a co poškozený ani není povinen činit, anebo sice je pachatel oprávněn poškozeného nutit k určitému konání, opominutí nebo trpění, ale činí tak prostředky neodpovídajícími účelu nebo cíli, který má být dosažen. Tato problematika je rozvíjena i v usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 2 To 85/2006, které vychází z názoru, že trestného činu vydírání se dopouští i pachatel, který má sice právo na plnění, avšak k písemnému uznání dluhu použije násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy, k nimž není oprávněn. Podání trestního oznámení je však právem každého občana, zvláště pak poškozeného (§ 1 odst. 2, § 43 a násl., § 158 odst. 1, 2 tr. ř.). Upozornění dlužníka na podání trestního oznámení v případě, že nezaplatí dluh, nenaplnuje znaky trestného činu vydírání.

V posuzovaném případě se soudy obou stupňů výše uvedenými zásadami neřídily.

Nejvyšší soud z podnětu důvodně podaného dovolání obviněného R. K. postupoval podle § 265k odst. 1 tr. ř. tak, že napadené usnesení Městského soudu v Praze i jemu předcházející rozsudek zrušil. Nejvyšší soud dále podle § 265k odst. 2, věta druhá, tr. ř. zrušil též všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Obvodnímu soudu pro Prahu 10 pak přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

* Poznámka autorky: 1. 1. 2010 nabyl účinnosti nový trestní zákoník, tj. zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů, který skutkovou podstatu trestného činu vydírání upravuje v ustanovení § 175 tr. zák. Použitelnost tohoto rozhodnutí však není novou právní úpravou dotčena.

**JUDr. Bronislava Coufalová, Katedra trestního práva,
Univerzita Palackého Olomouc**